

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvenredne nedelje in praznike.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti: Din 20.—, inozemstvo Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 23.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 3.

TELEFON ŠTEV. 2852.

Rokopis se ne vračajo. — Oglasi po meri.

Pisemnim vprašanjem naj se priloži zahteva za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu šte. 22.522.

Brezploden boj se nadaljuje.

Z zadoščenjem poroča opozicijski list, da se akcija za ustanovitev takozvanega demokratskega bloka nadaljuje. Tudi mi bi poročali z zadoščenjem o snovanju takega bloka, če bi bilo le kolikaj upanja, da bi ta blok pomenil boj za resnično in brezkompromisarsko demokracijo. Dogodki pa so žal dokazali, da sploh ne gre za demokracijo, temveč da se pod tem visokim geslom skriva samo boj za oblast.

Tudi v tem oziru ne bi bilo nič hudega, če bi se stranke borile za oblast samo zato, da uresničijo svoje programe. O tem pa danes ni govora, ker gre le za oblast, ki naj utrdi pozicijo strank. Ves ta boj za demokracijo je dejansko samo boj za partizansko moč in v tem je vsa njegova škodljivost. Ne bore se stranke za oblast, da bi rešile gospodarsko krizo ali izboljšale našo upravo, temveč one mislijo samo na to, kako bi prišle do moči, da bi mogle zatreti vsak odpor proti sebi. Zato so tudi vse te naše posili demokratske stranke tako zelo brez iniciative in zato se nismo od vseh stotin naših poklicnih in le-salonskih politikov slišali niti enega resnega načrta, kako rešiti najbolj pereča politična in gospodarska vprašanja. Vse delo teh naših politikov se vrši le okoli izzivanja kriz, manevriranja okoli ministrskih sedežev in pohlepa po oblasti. In ker narod vse to vidi, zato tudi stalno pada avtoriteta parlamenta in kmalu bomo tako daleč, da bo narod pozdravil diktaturo, ki ga bo rešila od teh za oblast prepričanih politikov.

Pred nami pa je cela vrsta nad vse težavnih notranjih in zunanjih političnih ter gospodarskih problemov, ki čakajo že leta in leta na svojo rešitev. Ko je bila prejšnja skupščina razpuščena, in sicer baš vsled tega, ker ni znala rešiti niti enega teh vprašanj, je javnost upala, da bo nova skupščina boljše in da se bo lotila svoje naloge. Ni pa še prav začela skupščina delovati, ko se že mora javnost bati, da ni nova skupščina prav nič boljše od stare. Čisto isto krizarjenje se že pojavlja in že so na dnevnem redu vesti o latentni krizi.

Iz tega sledi, da naše stranke iz lastne sile sploh nimajo več moči preokreniti našega javnega življenja v pravilno smer. Vedno večja je zato nujnost, da drugi krogi prevzamejo od strank iniciativo in s svojim nastopom stranke prisilijo, da krenejo na pravo pot. In da bi morali v tem pogledu imeti prvo besedo naši gospodarski in intelektualni krogi, ni nobenega dvoma.

Poklicni politiki vzklikajo, da se akcija za takozvani demokratski blok nadaljuje. Pa recimo, da ta akcija uspe. Ali bo potem kaj drugače? Ali je bila mar naša uprava le za vinar boljše, ko je bil v vladi g. Pribičević in ali je bila kaj boljše, ko je Radičeva familija odločevala v prosvetnem ministrstvu? In kje je tudi le najmanjši argument, da bi smeli upati, da bosta sedaj Pribičević in Radičević vladala?

Prav nobene akcije za vzbujanje večnih kriz in kombinacij ne potrebuje Jugoslavija, pač pa krvavo potrebuje akcijo za povečanje dela. In demokracija, ki so danes na vladi, imajo vso možnost, da se z delom naravnost proslave, pa če imajo enega velikega župana več ali manj. V demokratskih rokah so nad vse važna ministrstva, naj se v njih pričinja uveljavljati čista demokracija in nobenega dvoma ni, da bo potem naša demokracija pot tudi v ostala ministrstva.

To je realna in zdrava politika, to je tudi ljudska in demokratična politika. Tako politiko hoče narod, ker tako po-

Bratianu proti rumunski dinastiji.

Bukarešta, 28. okt. V mestu vlada navidezno popoln mir, a veliko nezaupanje, ki se na vsak korak zapazi proti tujcem, dokazuje najbolj, da se nekaj pripravlja. Nihče ne veruje v kako zasnovano akcijo ali zaroto za povratek princa Karola, temveč se splošno misli, da je Bratianu vse to inženiral, da izvede zopet enega od svojih znanih udarcev proti svojim političnim nasprotnikom, zlasti pa da odstrani iz vojske vse pronosirane in uglednejše karolistične oficirje.

V Pariz je tudi dosedaj potovalo mnogo ljudi in tudi politikov, ki so se tam sestajali in razgovarjali s princem Karolom in prinašali iz Pariza razna pisma na poedine politike v Rumuniji. To je bilo tudi vladi dobro znano, a nikdar ni vlada nič storila proti temu, samo sedaj je prišla Manoilescu. Kaj je vlada pri njem našla, še ni objavila. Vlada sicer groji, da bo objavila te dokumente, a se splošno dvomi, da bi prišlo do tega. Dalje zatrjujejo, da se je Bratianu odločil za to akcijo proti svojim političnim nasprotnikom v prvi vrsti zaradi tega, ker je med njim in regentskim svetom došlo do prav resnih nesoglasij in celo konfliktov.

Trdi se tudi, da je med Bratianom in kraljico Marijo nastal težak konflikt in istotako med Bratianom in princeso Jeleno. Bratianu si namreč prizadeva, da princeso Jeleno za vsako ceno odstrani iz države in da ji tako odvzame vsak vpliv na njeno dete, sedanjega kralja Mihajla. Ko bi bila ona izven države, bi lahko našel sredstva, da ji onemogoči povratek, kakor je to storil tudi njemu bratu, bivšemu grškemu kralju.

SEF OPOZICIJE POBEGNIL V JUGOSLAVIJO.

Budimpešta, 28. oktobra. Po prispelih vesteh iz Bukarešte se je šefu Narodne seljaške stranke Maniu, ki ga je vlada

začela preganjati, posrečilo, da je pobegnil na dvor, od koder je z avtomobilom zapustil Rumunijo in baje pobegnil v Jugoslavijo.

Budimpeštanski listi doznajajo iz diplomatskih krogov tudi to, da je kraljica vdova Marija predvčerajšnjim popoldne v najstrožjem inkognitu odšla iz Bukarešte, ker se v rumunski prestolnici ne čuti popolnoma varne. Ne ve se še prav, kam je odpotovala.

V Bukarešti še vedno vlada veliko razburjenje. Vlada je zaplenila več opozicijskih listov. Inozemski novinarji so podvrženi strogi kontroli in smejo pošiljati poročila svojim listom šele potem, ko so ta cenzurirana. V poročilih pa ne smejo nič omenjati o zadnjih dogodkih.

BRATIANU ZMAGUJE.

Bukarešta, 28. oktobra. Razburjenje, ki je tri dni vladalo v celi državi zaradi aretacije bivšega državnega podsekretarja Manoilescu, je znatno popustilo.

Predsedniku vlade Bratianu, ki je bil te dni neomejeni diktator Rumunije, je uspelo udušiti vsako akcijo karolistov, ki je imela ta cilj, da povzroči v provinci upor proti režimu in da proklamira princa Karola za kralja. Bratianu je uporabil vse varnostne mere in je brez proglasitve obsednega stanja napravil v državi red, čeprav se to ne more smatrati za končno likvidacijo karolistov.

V ministrstvo notranjih del so prispele poročila iz notranjosti, da je povsod vzpostavljen red in mir. Najnevarnejše je bilo stanje v Besarabiji, kjer razpolaga Narodna seljaška stranka neomejeno s slovanskim življenjem. Ojačene vojske so tudi tu napravile red. Doznava se, da je razen Manoilescu aretiranih mnogo karolcev pristašev, med njimi ugledni politiki narodne seljaške stranke. Prišlo je tudi do spopadov med vojsko in seljaki. Aretiranih je bilo nad 50 oseb.

lo, da so spravili oba razjarjena poslanca narazen. Policija ni intervenirala, ker je bila prepozno obveščena. Milković je nato takoj zapustil hotel in odšel domov.

ZOPET ŽELEZNIŠKA NESREČA.

Sarajevo, 28. okt. O železniški nesreči med postajama Bradino in Brdejano na progi med Sarajevom in Konjico se doznajajo te-le podrobnosti: Na 45. kilometru na samem mostu, ki pelje čez Neretvo je vozil tovorni vlak. Na nekem vagonu se je zlomila os in je ta vagon takoj skočil s tira in potegnil s seboj šest vagonov, ki so ob velikem ropotu zdrčali v globočino. Ti vagoni pa so potegnili za seboj cel vlak in lokomotivo.

Vlakovodja in kurjač sta tudi zdrčala v globočino. K sreči se vlakovodji ni nič zgodilo, medtem ko je bil kurjač ranjen. Pod razvalinami vlaka so našli dve trupli zaviračev. Včeraj sta bila na tej progi odpravljena dva vlaka. Na mestu nesreče se prestopi preko provizornega lesenega mostu. Promet se bo mogel popolnoma obnoviti šele po desetih dneh.

Na lice mesta je prišla komisija, ki preiskuje vzrok nesreče in vodi popravila.

RUSIJA HOČE NAPASTI ANGLEŽE V KOLONIJAH.

London, 27. oktobra. Silno pozornost je vzbudila v diplomatskih krogih carigradska vest, da hočejo sovjeti na vsak način vplesti Anglijo v vojno. Tako so že čisto gotovi načrti o turški ofenzivi na Irak. Ruska vojska pa bi istočasno korakala na Perzijo.

Rekonstrukcija vlade odložena.

IMENOVANI BODO SAMO DRŽAVNI PODTAJNIKI.

Beograd, 28. okt. V političnem življenju je nastalo navidezno zatišje.

Poučeni krogi trde, da bo Velja Vukičević izkoristil ta čas za to, da sondira teren v Demokratski zajednici. Kakor se iz samih vladnih vrst doznava, namerava Velja Vukičević v kratkem ponoviti svojo zahtevo, da se razmere med demokrati tako razčistijo, da se Demokratska zajednica določno izjavi glede na današnjo vladno koalicijo. Vukičević za sedaj ne namerava storiti nikakega posebnega koraka, dokler se poprej ne sporazume z Vojo Marinkovićem in drugimi ministri o tem, kako stališče bi bilo treba zavzeti napram Davidoviću v vprašanju današnje vlade. Vukičević čuti, da je današnja vladna večina nesigurna. Zato bo Vukičević sprožil vprašanje zaupanja današnje vladne koalicije pred Demokratsko zajednico.

Po mnenju ožje Vukičevićeve okolice ne bo Vukičević sedaj niti začel z rekonstrukcijo vlade, ki jo je nameraval izvršiti neposredno po izvolitvi stalnih odborov v narodni skupščini. Velja Vukičević hoče torej, da se vprašanje rekonstrukcije vlade reši šele potem, ko se razčistijo prilike v Demokratski zajednici. Kdaj in na kak način bo zahteval, da se to vprašanje razčisti, še ni gotovo.

Vsi radikalni politiki so vsekakor za to, da se spravijo odnosi med demokrati na čisto in da se skupina Voje Marinkovića odloči za to, da privede Davidovića v svojo politično koncepcijo ali pa da izzove razcep Demokratske zajednice. Kakor se govori v vladnih krogih, naj bi Vukičević sedaj vzel v pretres samo vprašanje državnih podsekretarjev, ki je bilo na dnevnem redu že ob priliki njegovega poslednjega ultimata Voji Marinkoviću.

Vukičević je imel tudi sestanke s Korošcem in Marinkovićem. Na sestankih se je tretiralo vprašanje državnih podsekretarjev in se je našla formula, da se morejo postaviti državni podsekretarji, dasi so ta mesta s finančnim zakonom ukinjena. Vukičević namerava imenovati državne podsekretarje in se bodo njih plače krile iz rednega kredita. Kandidati za državne podsekretarje ostanejo isti, ki so se dosedaj imenovali, namreč za prosveto Smodej, za šume in rudnike Kobasica in za ministrstvo notranjih del Štefanović. Vukičević pa se še ni odločil, ali naj vobče prepusti mesto državnega podsekretarja v notranjem ministrstvu demokratom ali pa bo obdržal to ministrstvo popolnoma zase.

Glede Davidovića misli Vukičević, da je šel s svojo politiko predaleč, četudi bi se smatralo, da je Davidovićevo akcija izraz večine v Demokratski zajednici. Radikali delajo na to, da demokratski klub razcepijo, da bi imeli tako popolno podporo Voje Marinkovića in njegovih pristašev v Demokratski zajednici. Vladni krogi zamerjajo Voji Marinkoviću, da odlaga s svojim stališčem, ki bi ga moral zavzeti v Demokratski zajednici, čeprav smatrajo, da je sedanji komunike Demokratske zajednice v prid politiki Voje Marinkovića.

SEJA VLADE.

Beograd, 28. oktobra. Sinoči je bila seja ministrskega sveta, na kateri se je govorilo o politični situaciji. Ministri niso dajali po seji nikakih izjav, samo so dejali, da se je razpravljalo o navadnih resornih vprašanjih.

DNEVNI RED DANAŠNJE SKUPŠČINSKE SEJE.

Beograd, 28. oktobra. Danes dopoldne ob 9. se začne seja narodne skupščine z dnevnim redom: volitev anketnega odbora za proučevanje nepravilnosti v sarajevskem in bihačkem okrožju in pretres zakonskega načrta o izpremembi zakona o stanovanjih.

SEJA KLUBA HSS.

Beograd, 28. oktobra. Sinoči je bila seja Hrvatskega seljaškega kluba, po kateri je bil izdan komunike. V tem komunikeju je rečeno, da se je razpravljalo o pomoči krajem, ki so trpeli vsled elementarnih neizod v Hercegovini, Dalmaciji, Črni gori in Hrvatskem Primorju. Hrvatski seljaški klub smatra, da bi bilo treba vso stvar pomoči izročiti v delokrog oblastnih odborov, ki so za to najsposobnejši.

Izvoljen je bil poseben odbor, ki ima nalogo, da izdela o tem zakonski načrt in ga predloži na prvi seji skupščine.

OSTER SPOPAD DVEH POSLANCEV.

Beograd, 28. oktobra. V hotelu »Petrograd« je prišlo do ljutega spopada med poslancema Kokanovićem in Milkovićem. Spopad je bil tak, da se je pričakovalo, da bo začel pokati samokres ali pa delovati nož. Nalakarjem je le stežka uspe-

trebuje. Politika akcij in kombinacij, scen in intrig pa je tista politika, ki je kriva, da še danes nismo v konsolidaciji. Zato pa je čas, da se ta brezplodna in le strankarskim interesom in samoljubju odgovarjajoča politika neha!

Ali sinteza ali analiza?

Sinteza in analiza sta besedi kemije: ako več prvih kemično združijo v eno telo, si izvršijo sintezo; ako telo razkrojiš v več prvih, si izvršijo analizo. Sinteza je torej združevanje, analiza razkrajanje. — Te pomene rabimo tudi v splošnem prosvetnem življenju, zlasti v življenju narodov: sinteza je rast, napredek naroda; analiza je razkrajanje, propadanje naroda.

Ko so si Rimljani* ustanovili ob Tiberi svoje poprišče, so se razvili v sintezi, kajti na prvotno jedro so jeli graditi nove kraje: cispadanske, transpadanske, cisalpine, transalpine in dalje in dalje proti jugu in severu, vzhodu in zahodu do gora in morja. Končno so v močeno politično sintezo združili ves tedaj Evropi znani svet. Toda, kakor sledi naši propad, je sledila sintezi analiza: razkrajati se je najprej pričel Rim, kakor se najprej prične vsako telo razkrajati v jedru; za Rimom je jela razpadati pokrajina za pokrajino, dokler ni nastal splošni razpad ob ljudskem preseljevanju. Analiza je postala v Evropi popolna in trajala je več stoletij. Toda že ob analizi so se jeli sintetizirati novi ljudje, novi kraji in novi narodi. Iz Latincev in polatinčenih so se razvili Romani, njih jedro je bila nova vera enobojna, v nasprotju s prejšnjim rimskim mnogobojjem. Rastla je cerkev, narodno in državno in dorasla v močeni stavbi Karola Velikega. Jedva je mož ob zmagi nad Sasi in Polabci dosegel višek svoje slave, že mu je pričela analiza razkrajati združeno enotno stavbo: Franki so se jeli deliti v Francoze z ostalimi Romani in v Nemce z ostalimi Germani. Od sedaj dalje so se vedno bolj cepili, kakor bakterije v vedno več palčic: ločili so se državno, narodno, prosvetno in po mišljenju. Nekdaj enotna sintetična stavba se je analizovala v dva sovražna si tabora: eden je delal proti jugozahodu, drugi proti severu.

Jugozahodni romanski tabor je razvijal svoje delovanje gospodarsko v ustanavljanju prekomorskih naselbin; severni se je udeleževal versko, za ustanovitve reformacije. Ta dva tabora sta sintetično delovala vsaki zase v svoji smeri dolge veke do XIX. stoletja. Tedaj je na vzhodu vzrastle nov uplovanec: Slovan. Iz Bizanca, vzrastka starih, politično od Rimljanov premaganih Aten, je dobil svoje kralje razsežno sintezo: z karpatskih poljan se je bil razmnožil proti vzhodu in jugozahodu in kljub tujim, mongolskim primesim, je obvladal situacijo in prav intenzivno vplival na Romane in Germane.* Kaj bi bili Lipsko, Aspern in drugi zgodovinski momenti brez njih? Odločevali

so sintezo in analizo Romanom in Germanom, le sebi, žal, niso odločili ne enega, ne drugega. Vedno jih je izkoristil zmagovalce, naj je bil Francoz — Napoleon, naj je bil Nemec — Hohenzollerz, naj so bili drugi, gori do Angležev v svetovni vojni. Tudi v svetovni vojni je prišel in odločil Slovan (kakor podobno v tridesetletni vojni) in tudi tukaj so ga odinili, ko je poštno dovršil svojo dolžnost. V trenutku, ko bi bila morala Rusija govoriti, je nastal prevrat in Neslovani so želi za slovanske zasluge. Od tedaj se je Slovanu sinteza spremenila v analizo, njemu v škodo, drugim v korist. Vsa pokristusova zgodovina je golo izigravanje treh močevnih enot: Romanov, Germanov, Slovanov. Sinteza tu, analiza tam; analiza tu, sinteza tam!

Romanska in germanska sinteza je obstajala v enotnosti in združevanju jezikovno, versko, gospodarsko; slovanska analiza od nekdaj je bila v razdruževanju versko, jezikovno, upravno in gospodarsko. Razlikujejo se po pisavi, analizujemo se po jeziku, kratko: razkrajamo se narodno, državno, upravno, versko, jezikovno. Drugi se enotijo v političnih veledinjah, mi se drobimo v malenkostnih državicah; drugi se krepe v skupnih idejah verske in materijalne prosvete, mi se rahljamo v malenkostnih preprih in razlikah verskega in jezikovnega značaja. Našo analizo zanašajo med nas tujci že izza časa Benečanov-Cirilmetoda glede liturgije in jezika do današnjega dne; tujska romansko-germanska sinteza raste ob našem sodelovanju pri raznih političnih in vojnih prilikah do svetovne vojne v našo škodo in v korist in posmehovanje tujcu. Kar pritiče tujcem, jim prisodimo samoočebni; kar pritiče nam, nam izmakne tujec samoočebni. Naše poštenje in beseda do sosedov analizirajmo; lokavost in besedolomstvo tujcev do nas sintezirajmo sosedu. Kje je še naša sinteza, sinteza slovanstva po priliki Anglosasov, v čijih posestvu ne manjka količaja važne luke, prelika, ožine, trgovišča v političnem, gospodarskem in vojaškem oziru? Kje je še naša sinteza, sinteza Romanov, ki že zdavno poznajo le en sam jezik, lasten jezik, v cerkvi in državi, v družbi in službi? Umevanje za tako sintetično življenje je pri nas tako daleč, kakor je pri Romanih in Germanih blizu. Poštenje in ljubezen do tujca je pri nas tako blizu, kakor je blizu pri tujcu ljubezen do sebe in daleč ljubezen do nas.

In uspehi svetovne vojne? Skoraj so bili sinteza za premaganje in analiza za nas, zmagovalce. Skrbimo, da bo bodočnost boljša: saj nam treba le to posnemati, kar delajo drugi sebi! Analiza anglosaškega imperija od 1927* dalje je povzročila njihovo nasprotje do nas; sinteza slovanskega vzhoda ob tekmovalju Britancev je (sicer neumevno) našla simpatije za nam sovražno zapadno Evropo (!) pri nas; tuje uspehe hvalimo, lastnih neuspehov se veselimo. Kje si še, slovanska sinteza v območju moderne prosvete? Je-li sploh smo v sintezi, če-li nismo v analizi? Bilo bi žalostno! J. Z.

* Britanski imperij obstoji faktično edino še v skupnosti (angleškega) jezika; zato tudi strah pred Rusijo in boj z diplomatskimi intrigami.

Neresnosti, ki bi se že lahko nehale.

Znano je, da mislijo naši strankarji, da je vsako sredstvo dovoljeno, samo če pripori stranki par kroglic. Zvesti temu načelu se naši strankarski listi ne ustrašijo pred nobeno neresnico, pa tudi pred nobeno neresnostjo. Radičev »Narodni Val« je dal za to trditve zopet nov dokaz.

Na prvi strani objavlja članek o naših političnih strankah in politikih v današnji krizi in pričinja svoja pliva izvajanja z biografijo g. Vukičevića in dr. Korošca.

Da pokažemo, kake neresnosti so pri nas še močote, objavljamo obe biografiji dobesedno.

Prva je o Velji Vukičeviću in se glasi: »Pričeti moramo z najmanjšim in to zato, ker sedi najvišje. Njegovi učenci pripovedujejo, da je bil njih najslabši profesor. Pravijo o njem, da je tudi v najboljših letih razlagal brez glave in repa in brez vsake skrbni, da bi njegovi učenci kaj znali, gotovo pa brez vsake ljubezni do njih. Samo o konju je zanimivo razlagal in se je pripravil, da napiše o konju razpravo. Toda tega ni izvršil, ker se je bal, da bi ga potem imenovali Velji Vukičević — konj, kakor so nazvali Ljuba

Davidovića — mravljo, ker je napisal razpravo o mravlji. Toda mravlja je postala že davno lev, ta konj pa se je za naših dni izpremenil v neko podobno, malo manjšo in mnogo manj inteligentno žival, ki neprestano riga i-a.«

Uverjeni smo, da se vse tej oslovski primeri kar divi.

O dr. Korošcu pa čitamo to-le: »Nihče niti ne ve, kakšen revolucionar je. Ko so naši kmetijski zastopniki prišli leta 1924 v Beograd in ko so vrgli Pašića, je bil Korošec z Davidovičem. Davidovič je tedaj imel dobiti vladu, a to je šlo zelo težko. Korošec je bil vsled tega zelo jezen ter je na raznih konferencah predlagal, da bi bilo najbolje, če bi vsa opozicija zapustila parlament, on pa da bi vsekakor vzel puško in s puško odšel v šumo. In Korošec je vzel puško, nabit z drobtinami z radikalne mize in sedaj straži s to puško pred Veljinimi vrati.«

In na podlagi takih dokumentov svoje neresnosti hoče priti g. Radič v vladu. Ni čudno, če so pred vhomom v vladu postavljene sigurne straže.

Ekspoze ministra Beneša.

V zunanjem odboru poslanske zbornice je podal češkoslovaški zunanji minister dr. Beneš obširen ekspoze o zunanji politiki. Pred vsem je govoril o razmerju z Madjarsko, do taknil pa se je tudi vseh drugih vprašanj.

Glede pogajanj z Vatikanom je dejal, da je ravno tako napačno govoriti o kaki ločitvi cerkve od države, ko o sklenitvi kakega koncordata. Češkoslovaška hoče kompromisno rešitev, ki jo bodo mogle sprejeti vse stranke.

Nato je govoril o madjarski propagandi v zvezi z akcijo lorda Rothermera. Ta akcija je pravzaprav propaganda proti češkoslovaški agrarni reformi. V glavnem pa ima dvojen namen: 1. hoče izvajati pritisk v sporu med Rumunijo in med Madjarsko zaradi veleposesev na Sedmograškem in 2. hoče doseči revizijo Triananskega dogovora.

Ta druga akcija izhaja sicer iz Londona, toda angleška vlada nima z njo nobene zveze. Chamberlain ga je pooblastil, da sme on izjaviti, da je angleška politika miroljubna, vsled česar je na stališču mirovnih pogodb.

Jasno je, da mirovne pogodbe ne pomenijo nič idealnega. To pa trdimo, da je današnji položaj mnogo boljši ko predvojni

zlasti s stališča nacionalne pravičnosti. Strinja se s Lloyd George-om, da so izpremembe mirovnih pogodb močote le mirnim potom.

Sedanja propaganda za revizijo mirovnih pogodb se naslanja na teror. Grozi se nam, da ne bomo imeli preje miru, dokler se ne udamo in pristanemo na revizijo pogodb. Nihče pa ne pomisli, da se potem razmere prav nič ne bi izboljšale, ker bi se storile nove nepravilnosti in napake. Konflikt dveh držav o istem teritoriju se ne da rešiti z izpremembo meje. Rešitev je edino v sodelovanju narodov in držav v mejah države, v liberalni politiki do manjšin in v gospodarskem sodelovanju, da ne pomenijo meje kitajskega zidu. Glavna napaka madjarske propagande za revizijo mirovnih pogodb pa je v tem, da se vrši samo v sovraštvu in s pomočjo kričevih statistik in potvorenih dokumentov. Taka propaganda nujno razvija vojno psihozo.

Nato je dr. Beneš ostro zavrnil Bethlenovo grožnjo, da bo Madjarska pričela z obsežno akcijo za revizijo mirovnih pogodb, ker takak akcija samo onemogočuje, da bi bilo prizadevanje Zveze narodov za izvedbo razorožitve kronano z uspehom.

Končno je govoril dr. Beneš še o Mali an-

tanti in naglasil, da je tako sestanek v Jachymovem ko v Ženevi dokazal, da je Mala antanta enotna in da so vse vesti o njenem bližnjem razpadu brez podlage. Sodelovanje držav Male antante je nasprotno vedno bolj prirčno in intenzivno, zlasti vsled skupnega dela na gospodarskem polju.

Beneševemu ekspezu je takoj sledila debata, v kateri se je večina poslancev izrekla za Benešovo politiko.

Politične vesti.

»Davidovič je zmagal.« Tako čitamo v Radičevem »Narodnem Valu« in slično pišejo tudi ostali opozicijski listi. V resnici pa je stvar čisto drugačna. Davidovičevu stališču je bilo, da treba koalicio z radikali pretrgati, ustvariti demokratski blok in vreči vladu g. Vukičevića. To stališče pa je Davidovič uveljavil v demokratskem klubu na ta način, da se je klub izjavil za koalicio z radikali, da je po verifikacijski debati in v vseh glasovanjih glasoval za vladu in izrekel zaupanje svojim ministrom, ki so v vladu. V tem oziru se torej ni izpolnila niti ena zahteva Davidoviča. Pa tudi z demokratskim blokom ni doživel Davidovič nobenega uspeha. Je sicer dal demokratski klub neko vodeno izjavo za demokratski blok, toda ta izjava je tako razočarala opozicijo, da so pričeli snovati poseben opozicijski blok. Dejansko je torej doživel g. Davidovič neuspeh na vsej fronti. Radičevu glasilo pa piše o njegovi zmagi. Lepo bo izgledala Radičeva demokracija, če bo postavljena na tako neresničen temelj.

O Davidovičevi zmagi bi bilo možno govoriti le, če bi imel g. Davidovič pogum, da bi vztrajal v borbi do konca in se ne bi ustrašil grožnje novih volitev in pa razkola v demokratskem klubu. Kdor hoče zmagati, se mora najprej boriti. Demokratska resolucija, ki naj bi pomenila Davidovičevu zmagi, pa je bila sprejeta brez boja. Dejansko pa je tudi bil boj v demokratskem klubu odložen in zato se bo šele videlo, kdo bo zmagal. — Sicer pa Radičev »Narodni Val« samega sebe v isti številki ovrha, ko piše v uvodniku »Na dva stola«, da ni demokratski klub imel poguma, da se jasno izjavi.

Vsi predlogi opozicije odbiti. Načrt novega stanovskega zakona je sprejela vladna večina v tej obliki, kakor ga je predložil dr. Gosar. Vsi izpremenjevalni predlogi Radičevcev in samostojni demokratov so bili odbiti in bodo zato ti predložili plenumu skupščine oddvojeno mišljenje. Ponavlja se torej stara pesem. Dokler še ni skupščinskih sej, napoveduje opozicija skorajšen padec vlade. Ko pride do glasovanja v skupščini, pa glasujejo demokratski zvesti z radikali in opozicija propade z vsemi svojimi predlogi. Samo čudimo se, da po vseh teh izkušnjah Radič in Pribečević tako zelo upata na demokratski blok.

G. Vukičević zahteva razčiščenje v demokratskem klubu. Kakor se poroča iz radikalnih krogov, so radikali z nejasno resolucijo demokratskega kluba zelo nezadovoljni in bo vsled tega zahteval g. Vukičević, da se demokratski klub jasno opredeli, če je za vladu ali za opozicijo. To zahteva g. Vukičević, da bo vlada varna pred presenečenji.

Delo vlade. Na zadnji seji vlade se je določil tudi delovni program, ki ga ima v najkrajšem času dovršiti skupščina. Pripravljeni za skupščino so sedaj ti zakonski načrti: o ljudskem in srednjem šolstvu ter zakon o vseučiliščih. Justični minister je predložil ministrskemu svetu zakon o sodnikih, o odvjetnikih, o državnih pravdnikih ter o mieničnem in čekovnem zakonu. Poljedelski minister je predložil zakon o hudournikih in melioracijah. Finančni minister pa je predložil uredbo, s katero se poenostavlja pobiranje davkov. Uredba bo prečkanjem krajem znatno olajšala davčno breme, zlasti ker se bodo nekatere davčne postavke iz kronskih izpremenile v dinarske. Zlasti pri dohodnini bo to važno.

Občinske volitve v Vojvodini. Prvič po ujedinenju se vrše v nedeljo, dne 6. novembra v Vojvodini občinske volitve. Ker sam demokratski tako mnogo govore o reakcionarnosti vlade, treba podčrtati, da ni niti ena vlada, v kateri so bili tudi samostojni demokratski, niti misli na to, da po povrne vojvodinskim občinam njih avtonomijo. Glede volivnega boja je treba omeniti, da se vodi ta zlasti v mestih. Najživahnejši je boj v Novem Sadu, kjer je bilo vloženih 14 list, od katerih pa niso bile vse potrjene. Tako n. pr. lista Davidovičevcev in bodo vsled tega imeli demokratski samo eno listo. Tudi radikali imajo več list. Glavno glasilo radikalne stranke piše, da bodo vladni radikali sigurno zmagali. Zelo agilni so tudi Nemci, ki si bodo vsled svoje dobre organizacije sigurno priborili več občin.

Senzacionalno odkritje o pismu generalnega agenta reparacijske komisije Parkerja. Kakor znano, je poslal Parker nemški vladi posebno noto, v kateri jo med drugim opozarja, da bi povišanje uradniških plač ogrozilo zmčnost Nemčije, da zadosti svojim reparacijskim obveznostim. V skrajnih šovinističnih krogih je vzbudilo to pismo mnogo ogorčenja, ker da se je z njim vmešal Parker v nemške notranje zadeve. Sedaj pa je prišlo na dan, da je spisal Parker svoje pismo na prošnjo nemške vlade, ki se je bala iz demagoških ozirnov odkloniti uradniške zahteve in ki je hotela s Parkerjevim imenom kriti svoj nastop proti povišku uradniških plač.

Nemške finance so dobre. Nemški finančni minister Köhler je podal v parlamentarnem odboru za nemške finance ekspezo o finančnem stanju Nemčije. Državne finance so se po letu 1927 zelo izboljšale in na davkih je prejela država 300 milijonov več, kakor pa je bilo proračuneno. Na ta način je ustvarjena rezerva v višini 500 milijonov mark. Vsled tega je na vsak način treba uradniške plače povišati. To se bo tudi zgodilo in sicer brez povišanja davkov. Končno je finančni minister poudarjal dobro voljo Nemčije, da zadosti vsem svojim obveznostim po Dawesovem načrtu.

Izključitev Trockega in Zinovjeva. — Osrednji odbor komunistične stranke je sklenil, da izključi iz osrednjega odbora Trockega in Zinovjeva. V svojem sklepu pravi osrednji odbor, da je bila kontrolna komisija nad vse obzirna do Trockega in Zinovjeva, ker sta oba obljubila, da ne bosta več nadaljevala boja proti vladi in vodstvu stranke. Zinovjev in Trocki pa sta znova stranko prevarila in kršila prevzele obveznosti, ker sta nadaljevala svoj boj proti stranki in zlasti že tako daleč, da sta hotela ustanoviti novo stranko, v katero bi imeli vstop celo meščanski intelektualci. — Ves material o rovanju Trockega in Zinovjeva proti stranki bo predložil odbor kongresu stranke, ki se sestane 15. novembra.

Prosveta.

GOSTOVANJE DUNAJSKÉ DRAME V MARIBORU.

V ponedeljek 24. in v torek 25. t. m. so gostovali v mariborskem Narodnem gledališču dunajski igralci in sicer prvi večer z Jamesa Barclaya veseloigro »Bobbyjevo poslednja noč«, drugi večer pa z »Ibsenovimi strahovi«. Uprizoritev »Bobbyjeve poslednje noči« nas ni posebno navdušila, ne morda radi dela samega, ki je privlačen gledališki komad, poln mestoma dobre situacije in besedne komike in ima tudi svoje zdravo jedro, pač pa radi igralcev samih. Opazilo se je takoj, da je delo le površno naštudirano, da igralci ne obvladajo teksta in da tudi ni pravega razpoloženja. Posamezni protagonisti vlog se imajo zahvaliti samo svoji izredni igralski rutini, da niso prišli v odkrito zadrego. Najmcnejši je bil brez dvoma g. Körner kot mož; podal je pedatičnega strahopetca s fino karakteristiko pristno in brez pretiravanja. G. Gruber, ki je mariborski rojak, je bil kot njegov prijatelj Bobby šibkejši, dasi se je v nekaterih prizorih močno dvignil. Istotako je bila mestoma zelo dobra ga. Doppler-Körner kot žena, le tuintam je bilo več rutine in patosa kot pristnega ustvarjanja. Gdč. Herta Fuchs je pokazala v svoji epizodni vlogi sobarice, da se zna oprijeti z vnueto tudi take male vloge in da zna dobro opazovati in študirati žive primere. Isto bi moglo veljati tudi za slugo g. Blenkeja. V splošnem pa ponavljamo, da ta uprizoritev ni bilo nikakoli odkritje in se ni dvigala nad povprečnost. Mnogo boljše in vse drugače so se predstavili Dunajčani v torek v »Strahovi«. Predstava je bila res uzorna in je nudila mnogo pristnega umetniškega užitka. Posebno moram omeniti to, da so bili vsi dobri in ni bilo bogvedi kako velike razlike med posameznimi kreacijami. Pohvalo zasluži v prvi vrsti njihov način gestikuliranja, mimike, izgovarjave in pa njihov uravnan tempo odigravanja. Naši igralci bi se lahko marsikaj naučili od njih, ne nazadnje tudi šminkanja in maskiranja, ki je bilo pri Dunajčanih toliko bolj uzorno, kolikor je večini pri naših nerodno in neokusno. Najmočnejša med vsemi je bila brez dvoma ga. von Kolar v vlogi vdove Arvige, katero je podala z izrednim občutjem, fineso in karakteristiko, kjer je bila izdelana in pretehtana vsaka kretnja in beseda. Napravila je iz Alvingove kreacije, ki bo ostala še dolgo v spominu vseh, ki so jo videli. Prav tako je bil dober g. Körner kot pastor Mauers. On pastora sicer ni izrpal do vseh podrobnosti, kakor ga. von Kolar Alvingovo, nudi pa je kljub temu celoten užitek pri opazovanju in poslušanju te izredne ibsenovske osebnosti. G. Gruber je bil v vlogi mladega Alvinga mnogo boljši kakor v vlogi Bobbyja, le stopnjevanje znakov nastopajoče paralize je bilo malo nesistematično; šel je pre zgodaj v kulminacijo, tako da je nazadnje izrpal sredstva za končni efekt. Vendar je bil njegov Alving eden najboljših, kar sem jih doslej videl. G. Blenke je napravil iz mizarja živ in individualen tip, premišljen in izdelan minuciozno in s finim umetniškim razumevanjem in tudi ga. Körnerjeva je pokazala v logi rejenke, da je igralka odličnih kvalit. Skratka, lahko rečem, da je bilo to gostovanje koristno in potrebno že radi »Strahov« in je le škoda, da je bila druga predstava obiskana slabše nego mnogo slabša prva. Večino so imeli med gledalci seveda Nemci. Videli smo tokrat v našem gledališču ljudi, ki bi jih sicer nihče ne spravi k predstavam naših igralcev kar pa gotovo ni prav, kajti če vabimo Slovenci v Maribor nemške igralce in jih sprejemamo res kot umetnike, brez vsakih nacionalnih in političnih predsodkov, potem bi pričakovali enakega razumevanja in pojmovanja umetnosti tudi s strani naših nemških sosedov. Boj kotiranje slovenskega gledališča s strani Nemcev nas bo, če ne preneha, prisililo do tega, da bomo morali prenehati tudi mi z nemškimi gostovanji, čeprav nam to ne bo ljubo, saj končno nečemo vendar nič drugega kot to, da se naša dobra volja za kulturno kooperacijo kvitira tudi z druge strani z enako blagohotnostjo in toleranco.

R. R.

KRATKE VESTI.

Pariška porota je oprostila Schwarzbarda. — Morilca ukrajinskega atamana Petljure. — Oprostila ga je, ker so napravila odkritja Schwarzbardovih zagovornikov o strahovitih pogromih za časa Petljurove vlade tako silen vtis, da se bili vsi drugi oziri potisnjeni v ozadje.

Francozi so začeli reducirati svojo posadko v Porenju in je ta teden odšlo 6 bataljonov pehote.

Victor Berger, vodja socialistične stranke v Ameriki, je izdal oklic za osnovanje tretje stranke, ki se naj imenuje »socialistična« ali »napredna« stranka.

Severne kitajske čete so osvojile mesto Najfeng v provinci Honau, ki je bilo dosedaj v komunističnih rokah.

Cangelin je dal ustreliti 10 kitajskih dijakov (med njimi tudi osemnajstletno dijakinjo), ker so razširjali nacionalistične letake.

Dnevne vesti

ZA KAJ TA RAZLIČNOST?

V poročilu združenja vojvodinskih bank je podan lep primer, kako celo v isti pokrajini davčni uradi različno predpisujejo davke. Selska občina Temešin iz 1926 prebivalci je plačala 220.000 Din. davka. Mesto Senta z 29.000 prebivalci pa le 150.000 in mesto Stara Kaniža s 17.018 prebivalci le 50.000 Din.

—

— **Kralj v Kragujevcu.** V torek popoldne se je mudil kralj v Kragujevcu. V njegovem spremstvu so bili komandant armije iz Niša general Teržić, načelnik artiljerijsko-tehničnega oddelka vojnega ministrstva Joksimović, adjutant polkovnik Dimitrijević, upravnik vojnotehničnega zavoda general Teržibašić, komandant šumadijske divizijske oblasti general Milenković in pravni referent šumadijske oblasti Petrović. Kralj si je ogledal vojnotehnični zavod, nakar se je vrnil zvečer zopet v Topolo.

— **Odlikovanje inozemcev.** Kralj Aleksander je odlikoval z redom sv. Save IV. stopnje Josip Schatka, direktorja dunajske državne opere, Gabrijele Alfoau-a, direktorja pariskega gledališkega lista »Comœdia« in praškega pianista Jana Heřmana.

— **Delegati stanovniških najemnikov v Beogradu.** V ponedeljek so prispeli v Beograd delegati stanovniških najemnikov iz raznih krajev naše države. Se isti popoldan je bila seja centralnega odbora »Saveza stanovniških najemnikov«. Razmotrivalo se je, kako ojačiti pokret v prestolici, kjer se bo stanovniški zakon reševal. V torek so posestili delegati ministra za socialno politiko dr. Gosarja. Predložili so spremembe, ki naj se vnesejo v projekt stanovniškega zakona.

Med ostalim so zaprosili ministra, da se v stanovniški zakon vnese dopolnilo, na podlagi katerega nosi vsaka procesualna stranka vse stroške pri rednih sodiščih, kadar gre za stanovniško odločbo. Poleg tega so tudi iznesli predlog, da se mestnim občinam da možnost, da si v inozemstvu najamejo posojila za zgradbo cenih stanovanj. Nato so šli delegati k predsedniku vlade Velji Vučkoviću ter mu predložili sledeče zahteve:

1. Da se sedanji stanovniški zakon od 15. maja 1925 odločno od 23. oktobra 1926 po daljša do leta 1930; 2. Da se stanovanja odločujejo po določilih o. d. z. 3. Da se stanovanja nakazujejo najpotrebnejšim slojem, to je delavcem, uradnikom in malim obrtnikom. 4. Da vsaka stranka, tako hišni posestnik kot najemnik nosi svoje sodne stroške.

5. Da dodelitev stanovanj, kontrolo nad izpraznjenimi stanovanji, kot stanovniški kaplaster vodi odsej mestna občina. 6. Maksimum stanarine za zaščiteni ne sme biti višji kot desetkratni iznos predvojne stanarine. (Baza za odmero 1. julij 1914.) 7. Da oblastne skupščine skrbijo za zidanje novih, cenih stanovniških hiš. 8. Da se oblastne skupščine pooblastijo, da sklepajo posojila, ki naj služijo za zidanje novih stanovanj. 9. Da se izda naredba za zidanje novih stanovanj.

— **Popoldne so posestili delegati posameznih političnih klubov,** kjer so bili zbrani skupščinski poslanci.

— **Z zagreške univerze.** Dr. Milovan Gavrilović, bivši kustos etnografskega muzeja v Zagrebu, je imenovan za izrednega profesorja na filozofski fakulteti zagrebske univerze.

— **Strokovna organizacija glasbenikov.** Te dni se je vršilo v Beogradu zborovanje glasbenikov-namješčencev. Na tej skupščini je sklenjeno, da glasbeniki ustanovijo svojo razredno-sindikarno organizacijo kot strokovno sekcijo v okviru »Zveze privatnih namješčencev Jugoslavije«.

Istovrstno je izvoljen odbor krajevne organizacije glasbenikov v Beogradu, ki je z dovoljenjem osrednje uprave »Zveze privatnih namješčencev Jugoslavije« prevzel funkcijo zemeljske sekcije glasbenikov-namješčencev z nalogo, da v vseh večjih krajih ustanovi krajevne sekcije glasbenikov in da vse zbere v močno in enotno zemeljsko sekcijo glasbenikov. Vsa potrebna pojasnila zamorejo dobiti interesi pri osrednji upravi »Zveze privatnih namješčencev Jugoslavije«, Zagreb, Gajeva ulica 82, oziroma od sekcije glasbenikov Beograd, Makenzijeva ulica 7.

— **Klub svobodnih slovenskih književnikov.** Dne 24. oktobra t. l. se je vršil ustanovni občni zbor kluba svobodnih slovenskih književnikov, ki so ga ustanovili mladi slovenski književniki. Občni zbor je določil sledeči klubov program: »Klub smatra umetnost kot važno izrazilo človekovega duševnega življenja v borbi za svobodo človekovega, ki stremi po dosegu socialne enakosti, vključujoči na tej nadaljnjo oblikovanje in pospesjevanje kulturnega slovenstva. Zato klub odklanja vsako umetnost, ki po svoji tendenci ali po poudarjenih breztenenčnosti škoduje temu stremljenju. Poleg tega smatra umetnika kot važnega tvorca pri progresivnem, človeštvu osvobodjujočem delu. Umetnik je delavec, ki zasluži za svoje delo zaslužen plačilo, kakor vsak drug intelektualni ali ročni delavec človeške družbe. Izrecno je proti vsakemu literarnemu zastojkarstvu, ki podpira eksploatacijo umetnikov. Zastopa strokovne interese svojih članov napram revijam, založbam itd. ter je sploh zoper vsako eksploatacijo delovnih sil človekovih.« Za predsednika je bil izvoljen Bratko Kreft, za tajnika Tone Seliškar, za blagajnika Miran Jarc.

— **Mednarodna konferenca za zračni promet.** V zvezi s 15. mednarodnim letalskim kongresom se vrši dne 5. novembra v Parizu konferenca za zapadnoevropski zračni promet, ki se je udeležijo zastopniki Nemčije, Francije, Anglije, Nizozemske, Italije, Belgije, Češkoslovaške in Švice.

— **Italijanska univerza na otoku Rhodosu.** Italijanska vlada bo ustanovila na otoku Rhodosu univerzo z medicinsko in tehniško fakulteto. Z ustanovitvijo te univerze naj bi se preprečilo, da mladina z italijanskih otokov

v bodoče ne bi hodila študirat v Atene kot doslej.

— **Zakon za zaščito miru.** Te dni je izšla v založništvu R. Piper & Komp. zanimiva brošura »Prevention, neizdan neobhodno potreben državni zakon«. V brošuri se propaga ideja, da naj bi se izdal v vseh državah državni zakon sledeče vsebine: Vsak napad, bedisi z govorno besedo, potom tiska ali slik na katerokoli tujo državo, njeno vlado, njene ustanove ali njeno prebivalstvo je prepovedan. V slučaju konflikta med državami kako tujo vlado se imajo vzdržati tisk in javni govorniki še bolj striktno kot sicer, to se pravi ogibom še strožjih kazni, vsakega sovražnega in ščuvajočega komentiranja. V takih slučajih se ne sme nič drugega poročati kot dejstva. V slučaju prekinjenja diplomatskih odnosov določbe preventivnega zakona ne stopijo iz veljave, isto velja za slučaj vojne. Avtor Ernst Reinhold zaključuje svoje delo s trditvijo, da bi zamogel samo tak zakon zadržati svetovni mir.

— **Pač velik optimizem v času,** ko ni bilo mogoče skleniti niti zakona o splošni razorožitvi!

— **Nebotnik v Brnu.** Češkoslovaški veleindustriec Bafa namerava postaviti v Brnu nebotnik z 18 nadstropji. Nebotnik bo visok 60 m ter bo stal v notranjosti mesta, nasproti gledališča. Z gradnjo prične se letošnje leto, tako da bo stavba prihodnje leto že dograjena. V Češkoslovaški bo to prvi nebotnik, obenem bo pa tudi največji in najvišji v Srednji Evropi.

— **Samomor slovenskega lesnega trgovca v Karlovcu.** V sredo popoldne so našli v hotelu »Jadrano« v Karlovcu lesnega trgovca Frana Gasparrija iz Novega mesta s prestreljenim sencem. Pri sebi je imel dvojce pisem. Eno je bilo naslovljeno na policijo v Novem mestu, drugo na prijatelja, knjigotroca Pučka v Karlovcu. V pismu na novomeško policijo piše, da si mora končati življenje vsled težkih obrekovanj, ki ga onemogočajo kot trgovca. Koncem pisma prosi, da se mu da slika hčere s seboj v grob in da policija obvesti ženo, ki živi na Koroškem ter njegovega brata in sestro. Knjigotroca Pučka je izjavil na policiji, da pri Gasparriju ni opazil nobene bistvene izpremembe, da ni kazal nikakih znakov otožnosti.

— **Otroci na begu v Alžir.** V ponedeljek so našli na parniku »Dubravica« deset dečkov v starosti od 12 do 15 let, ki so hoteli iz Splita pobegniti v Alžir. K sreči so jih našli mornarji skrite med premogom. Ko je parnik odplul, se je trem pobalincem kljub temu posrešlo uhitopiti se na brod, ki jih je odpeljal v Alžir.

— **Kmetica ukradla vola.** Kmetica Jana Malović iz Netrečja je pred dnevi ukradla kmetu Marku Mikčeviću iz Tomašića dobro pitanega vola ter ga hotela v Karlovcu prodati. Ponudila ga je nekemu mesarju, ki pa je zahteval živinski list. Kmetica mu je dejala, da je list zgubila. Mesar ženski ni zaupal. Ovadil jo je policiji. Kmetica je skesano priznala, da je vola ukradla.

— **Na svatbi zaklan.** V Markušici pri Vinokovcih se je vršila te dni velika svatba. Pred hišo se je zbralo več 14—15 letnih fantičev, ki so čakali, da bi dobili tudi oni — kot je tam navada — kak dober grizljaj. Ko so jim jih jeli res deliti, je prišlo med frkovi do srdečega pretepa, tekoma katerega je dobil 14letni Vasa Obrenović sunek z nožem, ki mu je prepreal trebuh. Fantiča so prepeljali umirajočega v bolnico.

— **Najlepši pustolovec.** V zaporih subotičke policije »ložira« možakar, ki bi ga lahko imenovali najlepšega pustolovca od vseh, kar se jih je klatilo tekom zadnjih dveh desetletij po vseh državah. Adalbert Birenyi de Berenyi, tako se piše arestant, je izredno lep mož s finimi potezami, velikimi črnimi očmi, ki vplivajo na ženske fascinujoče. Štirinajst dni že počiva od potovanja po vsem svetu v policijskem zaporu svojega rodnega kraja, a še vedno prihajajo dan na dan cele gručice žena in deklet k dežurnemu uradniku ter ga prosijo s solzami v očeh, da naj jim dovoli govoriti z Berenyijem, če pa tega ne, naj jim dovoli, da ga vsaj lahko vidijo. Deček je zelo inteligenten ter govori gladko osem jezikov. Še bolj interesantni so mogoče doživljaji, ki jih pripoveduje. »Sem bolgarski plemič«, pravi, »odlikovan od Ferdinanda, katerega je peljal moče kot strojevodja h kronanju na Madjarsko. Ker nisem hotel dokončati študij, me je dal učiti moj oče za kazen čevljarstva, pozneje pa ključavničarstva. Nato sem vstopil prostovoljno v avstrijsko vojno mornarico. Kot mornar sem se udeležil ekspedicije na daljnji vzhod. Dve leti sem ostal na Kitajskem. Hrabro sem se bojeval z revolucionarji, pozneje pa sem bil premeščen na ladjo »Viribus unitis«, na kateri sem ostal do izbruha svetovne vojne. Po prevratu sem mnogo pretrpel. Podal sem se v Budimpešto, kjer sem postal krojaški vajenec. Pozneje sem organiziral deželno bramborsko zvezo ter postal njen najvišji poveljnik. Kot takemu so mi bile znane vse namere Moskve in madjarskih komisarjev. Med rumunsko invazijo sem bil pomočnik honvedskega ministra. Vsled intrig »belih« pa sem moral na svoje mesto resignirati, nakar sem bil obsojen na dve leti ječe, vendar me je pa po enem letu

Horthy pomilostil. Pozneje sem otvoril v Budimpešti modno trgovino, ki je za skrafitrala, nakar sem se podal v Antwerpen, kjer sem položil izpit za pomorskega oficirja. Sedaj se mudim v Jugoslaviji kot pooblaščenec neke parobrodne družbe.« — Da je v Zagrebu 24 dni sedel, tega Birenyi de Berenyi ni povedal. Tudi o številnih sleparijah, ki jih je izvršil v Subotici, ne žrne besedice. »Najlepšega pustolovca« so izročili državnemu pravdniku, ki preiskuje sedaj njegovo pestro preteklost.

— **Na Krimu se potresi ponavljajo.** Na Krimu je položaj še vedno zelo kritičen. Pred dnevi so zopet občutili v Simferopolu, na Jalti in Alušt močne potresne sunke, ki so trajali vso noč. Šele naslednjega dne se je zemlja nekoliko umirila. Prebivalstvo Krima živi in prenočuje na prostem. Beda je brezprimerna, posebno še, če pomislimo, da se bliža mrzla zima. Prebivalstvo se brani zopet vseliti se v stanovanja, ker se boji, da bi kak novi potres uničil poslopja ter vse pokopal.

— **Atentator Schwarzbart oproščen.** Pariški porotniki so morila Petljure opustili. Privatnim udeležencem je bila nato priznana simbolična odškodnina 1 fr. Vsled oprostitve sodbe je prišlo pred justično palačo do manifestacij in do spopadov med pristavi in nasprotniki Petljure. Končno je posegla vmes policija, ki je manifestante razglašala. Schwarzbart je bil takoj izpuščen.

— **Smrtna obsodba po 10letni preiskavi.** Iz La Paz-a poročajo: Te dni se je vršil proces zoper štiri možakarje, ki so bili svoječasno aretirani radi umora prejšnjega predsednika generala Pande-a. Po 10 let trajajočem preiskovalnem zaporu so bili obdolženci spoznani krivim. Kot predpisuje zakon, je odločil žreb, kdo od njih ima biti javno ustreljen. Usoda je doletela najmlajšega. Smeje se je izjavil, da je nedolžen, da pa ne mara prositi milosti. Prosil je samo, da naj bi se sodba čimprej izvršila, da bo prišla policija na svoj račun. Datum eksekucije še ni določen, ker so podvzeli od tretje, neprizadete strani koraki za pomilostjenje.

— **Dva lovca za dotami.** Na Poljskem sta se že dalje časa »udeleževala« dva velikopotezna pustolovca. Prvi od tičkov je grof Funkenstein, ki je imel svoječasno veliko premoženje, a ga zapravljal v razkošnim življenjem v Monte Carlu in Rio de Janeiru. Ko je bil suh, je jel goljufati možičke željne dame. Kakor hitro si je osvojil srce kake petične dame, se je z njo poročil, takoj po poroki pa jo je z doto odkuril. Drugi tiček je sovjetski špijon Kozlovski, ki je bil na Poljskem obsojen na smrt, a se mu je posrečilo pobegniti. Pustolovski duet je osleparil v Lvovu celo vrsto trvd, sporazumno z neko plesalko pa sta izsilila lopova od nekake grofa nad 10.000 zlatih z grožnjo, da objavita, če jima grof denarja ne izplača, neki erotični škandal. Razven tega sta se v Lvovu poročila z dvema bogatima gospodičama, po poroki pa sta z doto, pohištvo in pobegnili. Te dni sta bila aretirana, ker so ju zasačili v vlaku brez vozniških listov.

Zaslišana, sta policijskega komisarja nalogala, da sta študenta, ki potujeta v svrhu nadaljevanja študij v Francijo. Policijski komisar jima je verjel, zatislil oko ter ju izpuštil. Par ur nato se je izkazalo, da je nasel sedel dvema nevarnima mednarodnima pustolovcema, nakar je izdala policija zoper lopova tirole. Doslej so ju iskali brez uspeha.

— **Ljubljana.**

1— **Francoško-slovanski klub** ima prvi redni sestanek v ponedeljek ob pol 9. uri zvečer v Narodnem domu. Vabljeni vsi člani, po njih vpeljeni gosti in profesorji francoščine.

1— **Proslava češkoslovaškega narodnega praznika.** Jugoslovensko-češkoslovaška liga in Češkoslovaška Obec v Ljubljani priredita danes, v petek, dne 28. oktobra ob 8. uri zvečer v Filharmonični dvorani (Kino Matica) Slavnostno akademijo v proslavo češkoslovaškega narodnega praznika. — Narodno občinstvo, zlasti akademska in srednje-šolska mladina se s tem vabi, da se te prireditve, kot manifestacije jugoslovensko-češkoslovaške vzajemnosti v velikem številu udeleži. Program se dobi pri blagajni.

1— **Merkurjev jour-fix se vrši** v soboto dne 29. oktobra 1927 ob pol 8. uri zvečer v restavraciji »Zvezdac«. Ob tej priliki bodo razdeljene diplome lani izvoljenim društvenim častnim članom, katere so sedaj razstavljene pri trvdki Elegance na Aleksandrovi cesti, na kar opozarjamo. — Odbor.

1— **Nagrobni listki Jugoslovanske Matice.** Veliki narodni imajo lep običaj, da na vseh vernih dan polagajo na grobove pokojnih spominske liste s primernimi napismi in tako počaste njihov spomin s tem, da obenem žrtvujejo majhen znesek v dobrodelne namene. Jugoslovanska Matica je letos izdala serijo nagrobnih listkov in prosi rojake, da z njimi okrase grobove svojih pokojnikov, zaslužnih mož in spomenik vojakov iz svetovne vojne. Nagrobni listki se bodo prodajali po dva dinarja pred pokopališčem.

1— **Poslovilni večer br. dr. Mikiču,** najgilejšemu protialkoholnemu borcu v Sloveniji, priredi društvo »Trenost« v soboto 29. t. m. ob 8. uri zvečer v »Akademske kolegij«, Kolodvorska ulica, h kateremu vabi odbor vse člane in članice, dalje njegove številne učence in učence ter sploh vse prijatelje našega pokreta.

1— **Štetje obiskovalcev grobov** na dan Vseh svetih se bo vršilo na sledeči način: Na primernem kraju vsake dohodne poti do pokopališča bo postavilo društvo »Skrb za mladino« mize s steklenimi nabiralniki. Vsak pasant vrže v tak nabiralnik en komad poljubnega novca ali novčance. Skozi steklo se bo videlo, kako narašča kup denarja. Zvečer se bo nabrani denar preštel in ker se bo posebej štel tudi one — upamo maloštevilne — posetnike, ki ne bi nič darovali, bo mogoče število obiskovalcev natančno ugotoviti. Zanimiva bo številka, ki se v listih

objavi, koliko je bilo darovalcev po parah, dinarjih, »kovačih« itd.

1— **Ali veste, kje ste solidno postreženi?** Pri Francu Pavlin, Gradišče 3, z raznim manufakturnim in galanterijskim blagom.

— **Maribor.**

m— **Ministerijalna revizija Mestne hranilnice.** Revizorja, katerega je poslalo ministrstvo za trgovino, da preišče poslovanje Mestne hranilnice sta te dni dovršila svoje delo in zapustila Maribor. Uspeh revizije je bil ta, da sta revizorja ugotovila in iste napake in pogoške, katere so ugotovile tudi že poprej domače revizije. Z ozirom na to je popolnoma gotovo, da so se izjalovile samostojni demokratom tudi še zadnje nade, da bi zopet prišli do oblasti nad tem zavodom. Uspeh intervencije dr. Kramerja in dr. Žerjave je bil le ta, da vejo sedaj tudi v Beogradu, da je bil razpust prejšnje uprave res utemeljen in potreben.

m— **Demokratsko-radičevsko pobratimstvo v Mariboru.** Končno so sledili vzgledu svojega šefa Radiča tudi njegovi mariborski pristasi in srečno prijadrali pod komando in okrilje SDS. Ta najnovejša pobratimija je usepla že toliko, da bodo nastopili skupno celo pri občinskih volitvah. Samostojni demokratom so imeli sicer že sestavljeno svojo kandidatno listo, so jo pa sedaj spremenili, zato da bo na nji prestora tudi še za najnovejšo zavezništvo — radičevce. Porod te zveze seveda ni bil brez bolečin in pretresljajev, katerih glavna posledica je, da je moral izginiti z že sestavljene kandidatne liste dr. Avg. Reisman, ker se voditelji SDS baje bojijo njegove kontrole. Nosilec skupne liste SDS in SKS bo zobozdravnik dr. Kac.

m— **Demagogija s stanovniškimi najemniki.** Menda se še z nobenim vprašanjem ni uganjala taka demagogija kot se uganja s stanovniškim vprašanjem v Mariboru. Pred vsakimi volitvami se sklicujejo velika zborovanja stanovniških najemnikov, katere obišče do 1500 ljudi pridejo pa seveda tudi voditelji poedinih strank posebno socialisti, samostojni demokrat in klerikali. Na vsakem takem zborovanju govore potem vsi ti zastopniki strank kakor na kakem velikem zborovanju, nasprotniki pa skrbje seveda za primerne opazke, žvižge itd., tako da so postali ti shodi prava atrakcija za one, ki se hočejo poceni zabavati. Ali voditelji organizacije stanovniških najemnikov res ne vidijo, da s tem podpirajo samo strankarsko demagogijo svoji stvari pa veliko več škodujejo kot pa koristijo? Ali pa — toda, nočemo sumničati.

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V MARIBORU.

Petek, 28. oktobra zaprt.

Sobota, 29. oktobra ob 20. uri »Bajadera«, ob. A. kuponi. Znižane cene.

Celje.

c— »Naša stranka ostane še naprej v opoziciji.« Končno je to spoznala tudi celjska »Nova doba« in mi ji k temu spoznanju samo čestitam. Prepričani smo, da so vsi celjski osdeesarji naravnost navdušeni, da še dolgo ne bodo imeli nobene besede ker so tako vsaj varni, da ga ne bodo nič pomolili.

c— **Najimnitnejšega člankarja** ima na vsak način celjska »Nova doba«. Ta člankar piše o jugoslovanskem episkopatu in podpisuje svoje duhovitosti s šifro »Zéro«, kar se pravi po naše »Ničlac«. Ali je g. člankar napisal to šifro mogoče po globokem samospoznanju?

BESTIJALEN ROPARSKI UMOR V STARI VASI PRI VIDMU.

V noči od četrta na petek je bil izvršen v Stari vasi pri Vidmu bestijalen roparski umor, kakršnega tamkajšnje prebivalstvo že dolgo ne pomni.

Ob cesti Videm—Brežice, dober kilometer od Vidma v Stari vasi je stanovala sama v svoji hiši imovita 80-letna posestnica, gostilničarka in trgovka, vdova Marija Zvačičeva. V kritični noči se je vtihoval v hišo doslej neznan razbojnik, ki je staro ženo napadel, ji prerazil vrat ter ji razbil s sekiro črepinjo, nakar je preiskal pri zastrti oknih omare ter odnesel več hranilnih knjižic in gotovine.

Na prošnjo orožniške postaje se je podal v svrhu lažje izsleditve bestijalnega roparskega morila na lice mesta s policijskim psom eden od ljubljanskih detektivov.

STAVBENI ALI ZIDARSKI MOJSTER.

Zadruga zidarskih mojstrov nas naproša, da objavimo:

Zadrugi stavbenikov v Sloveniji se je zdela potrebno v štev. 242. »Narodnega dnevnika« objaviti sledeče: »Ni dosti, da sta »Jutro« in »Slov. Narod« objavila, da g. Ogrin in g. Curk nista stavbna mojstra. Da pa izve vsa javnost mora to objaviti tudi »Narodni Dnevnik.«

Ker sta gg. Ivan Ogrin in Matko Curk, ugledna člana naše zadruge in celo člana našega društva se nam zdi umestno, da damo sledeče pojasnilo:

Zidarski mojstri so po zakonu iz l. 1898 opravičeni izvrševati in voditi nadalnje in druge enake stavbe. Le v izvzetem kraju (kamor spadajo notranji štirje okrazi Ljubljane) smejo te vršiti le pod nadzorstvom. Pod enakimi pogoji smejo tudi graditi v statičnem oziru zelo otežene stavbe kot muzeje, cerkve in podobno.

Za nastop obrti stavbnega ali zidarskega mojstra ni predpisana nikak predizobrazba, razen, da polži reflektant strogi izpit pri državnih oblasti ter da se je izučil zidarske obrti in da je delal najmanj 6 let v praksi, med tem 2 leti kot stavbovodja.

Zidarski mojstri se navadno obrti prav dobro izučijo, ker delujejo v praksi na gradnji — kar je osobito danes, ko ima stavbna obrt največ opraviti s prakso, saj nam za teoret-

sko delo ne manjka inženirjev in arhitektov, zato je čisto gotovo, da so zidarski mojstri popolnoma kos svoji nalogi.

Prej omenjeni zakon, ki urejuje stavbene obrti imamo pri nas še izraza Avstrije.

Pred nedavnim pa se je napravil nov načrt obrtnega reda, kjer so urejene tudi stavbene obrti. Pri nas v Sloveniji se je to napravilo sporazumno z različnimi kompetentnimi faktori, ki so bili pa še z inženirji, arhitekti in stavbnimi obrtniki. Po tem načrtu se sta docela izenačila obseg in opravičenost dosedanjega stavbnega in zidarskega mojstra.

KATASTROFA ITALIJSKEGA PARNIKA »PRINCIPESA MAFALDA«

O katastrofi parnika »Principessa Mafalda« se poročajo sledeče podrobnosti:

Parnik je vozil z normalno brzino proti Rio de Janeiru. Okrog 19. ure — po ameriškem času — je plul v gotovi razdalji od pristanišča Abrothos, severno od Bahije. S kopnega ni bilo opaziti na krovu ladje ničesar nenormalnega. Nenadoma se je začel v mestu močan pok, takoj nato se je pričela ladja nagibati in polagoma potapljati. Eksplozirali so bili kotli.

S parnika so oddali takoj brezžične klice na pomoč. Radiobrzojavne klice so zaznamovali sprejemni aparati na parnikih »Formosa«, »Empire Star«, »Piahy-Rathelona« in »Athena«, ki so odpluli nemudoma na kraj nesreče ter pričeli ponesrečence reševati. Od eksplozije do potopa je preteklo 5 ur.

Prvotne vesti o velikem številu človeških žrtev so se izkazale kot močno pretirane. Vsega skupaj je namreč utonilo samo deset oseb, vsi ostali so rešeni.

Kaj je pravzaprav eksplozijo povzročilo, še ni ugotovljeno. Po eni verziji se je zlomila os vijaka, vsled česar je udaril vijak s tako silo v dno ladje, da ga je prebil. Po drugi verziji je zadel parnik ob staro nemško mino.

Parnik je bil zavarovani pri neki italijanski zavarovalni družbi za 73 milijonov lir, družba pa je protizavarovana pri neki angleški družbi. Pri slednji družbi je bila zavarovana tudi vsa prtljaga in ves tovor.

BORZE:

Devize in valute.

Ljubljana, 27. oktobra. Curih 1094—1097 (1095.5), Dunaj 8—8.03 (8.015), London 276.25—277.05 (276.65), Newyork 56.64—56.84 (56.74), Pariz 223—0, Praga 168—168.8 (168.4), Trst 310—310.5 (—).

Zagreb, 27. okt. Dunaj 8—8.03, Berlin 13.545—13.575, Budimpešta 9.925—9.955, Milan 309.46—311.46, London 276.25—277.05, Newyork 56.64—56.84, Pariz 222.125—224.125, Praga 168—168.8, Curih 1094—1097.

Curih, 27. okt. Beograd 9.13, Berlin 123.75,

London 25.25125, Newyork 518.55, Pariz 20.35, Milan 28.32, Praga 15.365, Budimpešta 90.725, Bukarešta 3.17, Varšava 58.10, Dunaj 73.20.

Efekt.

Ljubljana, 27. okt. Celjska 164—0, Ljub. kredita 135—135 (135), Prašediona 900—0, Kred. zavod 160—0, Vevče 133—0, Ruše 290—300, Stavbna 56—0, Šešir 104—0.

Ljubljana-ka blagovna borza (27. okt.). Les: Zaključen je bil 1 vagon bukovih plohov, neobrobjenih, 60, 70, 80 mm, I., II., III. monte, fco vagon meja po 490. — Deželni pridelki: Zaključkov ni bilo.

SAH.

Aljehin zopet zmagal.

Po prvotnih propozicijah bi se imel match med Capablancu in Aljehinom končati že v pondeljek. Vsled dogovora obeh igralcev in požrtvovalnosti argentinskih šahistov pa se bo match nadaljeval tako dolgo, dokler eden od teh moralno ne dobi 6 partij.

Za 21. partijo se je Aljehin dobro pripravil. Posrečilo se mu je, da je dobil dober napad, ki ga je pozneje še izboljšal. Po 40. potezi je bila partija prekinjena in sicer v obupni poziciji za Capablancu. V sredo se je nato partija nadaljevala in Aljehin je gladko zmagal.

Prvotno so vsi verovali, da bodo železni živci Capablancu zmagali, sedaj pa se je izkazalo, da je Aljehin v vsakem oziru boljši in da je Capablancu že skoraj nesposoben, da se še nadalje brani.

Stanje po 21. partiji je: Aljehin je dobil 4, Capablancu 2, 15 partij je bilo remis.

Sport.

HAZENA TEKMA ZA DRZAVNO PRVENSTVO.

Ilirija (Ljubljana) : Concordia (Zagreb).

Ker beograjski hazena-podsavez kljub ponovnim pozivom s strani Saveza ni mogel določiti prvaka v hazeni se bo zaenkrat odigrala samo tekma med zagrebškim in ljubljanskim prvacom. Tekma bo sigurno nad vse zanimiva in napeta. Obe družini sta si čisto enaki. Ker se vrši tekma na domačih tleh bi pripisali več šans za zmago Iliriji. Tudi vodbe je njena družina momentano v jako dobri formi. Concordia je sicer izvojevala že več zmag nad njo, vendar ima danes Ilirija za seboj dolgo in sistematično pripravo za ta boj. Pričakujemo, da bo ostalo prvenstvo v Ljubljani.

Primorje : Slovan.

Kot predigra se vrši prvenstvena nogometna tekma med Primorjem in Slovanom. Tudi ta tekma bo nudila obiskovalcem dober sport. Primorju sicer pripisujejo sigurno zmago, vendar menimo, da se bo moralo pre-

cej potruditi, če bo hotelo isto tudi v resnici izvojevati. Slovan se je v zadnjih igrah izkazal kot izredno borbena moštvo, ki ne zamudi rado zrele prilike. Tudi v splešnem je pridobil precej rutine za srečanje z dobriimi moštvii. Njegova zadnja zmaga nad celovškimi Rapidom z izredno visoko diferenco 9 : 8, dokazuje navedena dejstva.

Sigurno pa bosta obe igri nudili občinstvu dober sport in je želeli dobrega obiska.

—le—

MARCELIN BERTHELOT.

(K stoletnici njegovega rojstva.)

Kemik Pierre Eugène Marcelin Berthelot se je rodil dne 25. oktobra 1827 v Parizu, kot sin zdravnika. Oče mu je pustil, da se je bavil do 30. leta svobodno z znanostjo, ne da bi ga bil silil, da naj se pobriga za službo s fikšno plačo. To prostosti je ambiciozni Marcelin dobro izkoristil.

Zalibog je bila njegova rojstna hiša, ki je stala v ulici Rue du Mouton, leta 1850 demolirana, da je napravila več prostora za trg pred mestno hišo in za Rue de Rivoli.

Berthelot je obiskoval gimnazijo Henri IV. Pozneje je študiral filozofijo, pred vsem klasične jezike. Vse svoje življenje je nadvse ljubil klasično literaturo. Gladko je čital Platona v originalu, znal je velike partije iz Tacita na pamet. Po končanih študijah ni vedel, kakšen poklic naj bi si izbral. Zakaj, pravtako zmogel je bil, da bi nadaljeval svojo karijero kot literat in historik, kakor naravoslovec. Predvsem se je bavil dalje časa privatno s splošnimi znanstvenimi študijami, leta 1848 pa je pričel študirati medicino. Ta študij je nadaljeval do leta 1850. Obenem je študiral na naravoslovski fakulteti, kjer je postal leta 1849 licenciat.

Pozneje je vstopil v neki kemični laboratorij. Tu je napisal svoje prvo lasno kemično delo, ki ga je objavil v »Comptes rendus de l'Académie des sciences« dne 27. maja 1850 pod naslovom »Sur un procédé simple et sans danger pour démontrer la lipéfaction de gas et celle de l'acide carbonique en particulier«. To delo 22-letnega znanstvenika je vzbudilo splošno pozornost, zakaj Berthelot je dokazal z njim, da je izredno fin opazovalec. Komprimiral je pline do 780 atmosfer ter ugotovil, da nekateri kljub enaki temperaturi niso postali tekoči. Šele pozneje se je ugotovilo, da prihaja pri tem v poštev tudi »kritična temperatura«.

Že leta 1851 je vstopil Berthelot kot preparator v Collège de France. To skromno mesto je obdržal devet let. Prejemal je 800 frankov letne plače. Razven tega si je služil kruh s privatnim poučevanjem. Toda ravno kot preparator je napisal najpomembnejša dela o kemičnih sintezah, vsled katerih je

postal kmalu svetovno slaven. Predvsem je dokazal, da je glicerol alkohol, in sicer triatomski, kol ga je imenoval v nasprotju z že prej znanimi vrstami alkohola. Tudi šestatomski alkohol je ugotovil. Medtem je jel študirati Berthelot farmacijo ter postal leta 1858 lekarnar I. raz., kmalu nato pa profesor kemije na farmacevtski šoli. Kot tak je napisal klasična dela o acetalenu in ogljikovih vodikih.

Leta 1861 se je s slikarico, gospodično Sofijo Naudet-ovo, poročil. Po poroki je njegova soproga slikanje opustila. Živela je samo za svojega soproga, čegar duševnost je občudovala. Rodila mu je štiri sinove in dve hčerki. 45 let sta živela v srečnem zakoncu. Par minut po smrti svoje soproge je umrl tudi Berthelot. Francoska vlada je dala shraniti njiju pepel v Pantheonu.

V mlajših letih je skušal Berthelot pred vsem, dokazati pravilnost svoje domneve, da je organska kemija — v nasprotju s prejšnjim naziranjem — identična z mineralno kemijo. Leta 1853 je izšlo njegovo delo »Sur la synthése des principes gras naturels«. Pravilnost njegove hipoteze se je posrečilo dokazati Berthelotu šele več let pozneje, ko se mu je posrečilo, da je sestavil glicerol in maščokislino iz elementov, torej iz vodika, ogljika in kisika.

Berthelotova sintetična dela so vzbudila občudovanje vseh, ki so te stvari razumeli, bila so jim stimulus za posnemanje. Kmalu sta mu sledila Graebe in Liebermann s sintezo alizarina, Bayer z Indigom, Fischer s sladkorjem. Celu s sintezo kavčuka so jeli znanstveniki poizkušati. Umetnim potom so se producirale lepše barve kot jih proizvajava narava, finejše dišave in dobra zdravilna sredstva.

Berthelot pa ni ostal samo praktik, postal je tudi teoretik, ki je svoja dela razlagal. Tako je nastalo mnogo slavnih del. Leta 1870/71 se je bavil kot predsednik znanstvenega komiteja vojnega ministrstva s fabriciranjem razstrelivih snovi. Od leta 1883 do 1899 je objavljala dela o poljedelski kemiji, bavil se je z zgodovino svoje vede, prevajal je pri tem marsikateri grški manuskript, marsikateri papyrus. Končno je igral Berthelot tudi veliko politično vlogo. Leta 1881 je postal senator, od leta 1886 do 1887 je bil prosvetni, leta 1895 pa zunanji minister. Umrl je leta 1907.

Za njegova dela so mu ponujali čisto ogromne vsote, za slučaj, da bi jih odstopil industriji, mesto da bi jih publiciral, toda Berthelot ni delal za denar, delal je za splošni blagor ter ni dal nobene svoje iznajdbe patentirati. Fariške pivovarne so mu ponudile nekoč dva milijona frankov, Berthelot je ponudbo zavrnil. Tudi v tem oziru je bil velik mož.

Ilja Erenburg:

69

Ljubezen Jeanne-e Ney.

(Iz ruščine prevedel S. L.)

Ali niso te besede smešne? Oni dve dami, ki ju je naivna Jeanne ustavila na ulici, bi si to zapomnile kot zabavno anekdoto. Prosim vas, pomislite, kakšni idijoti so ti boljše-viki! Niti v svoji »Sireni« bi tega ne natisnili: čes, kakšna je neki »duša«? Ta božja krava je gotovo preveč čitala pobožne knjige in se zato tako slovesno izraža. Je pa to velika in trda resnica, ki so zanjo umirali in tri leta od lakote otekali. Res, knjig je bilo polno, zdaj je pa — »ostvarljivost«. Treba je razumeti tisto nezaupanje do besed in strah pred njimi: samo da bi te »ostvarljivosti« kako ne ponaredili!

Andrej je govoril razburjeno, z vzmahom. Zdaj je veroval v revolucijo, kakor še nikoli. Dan na dan je doživljal: oktober, stroj na puška na Arbatu, Zmaga, spet boji, glad, pegavce, vse črno in golo navdušenje teh let. On je slišal, kako za oknom, kjer so sopihale masivne lokomotive, kjer so tolkle ko leseni klepetci berglje invalidov zmagovite vojne, kjer so v restavraciji »Lavanne« pometali pljunce in čike Halibjeva, — on je slišal, ka-

ko tam prihaja in se približuje sveži hlad tiste, katere ime se ne izgovarja, kakor nekoč ime Jehove in ki se jo imenuje samo s pridevnikom — »la sociale«. Andrej je govoril o njej, Jeanne se je pa dvignila in ponavljala:

— Da, da, da.

In zdelo se je, da se je vsa soba, cela ta ubega luknja, vajena samo psov, grčanja in smrčanja napolnila z rezkim preprihom, z ostro svetlobo borbe, z vratolomnostjo neizcgibnosti in z živahnim šumenjem zmage.

Začutila sta, da se jima boče nekam poreteti, smejati se, šumeti in čimprej se potopiti v zaspanem mestu, ki je komaj začelo dihati z vozovi vrtnarjev, ki je komaj začelo odpirati železne veke pekarij in mlekarn. Začutila sta isto in sta istočasno, ne da bi se bila zgovorila, odšla iz sobe. Na stopnicah sta se smejala. Čemu neki? Mogoče da sta bila vesela jutranjega svitanja? Saj se še petelin na svoj petelinji način zasmaje prihajajočemu solncu! V mraku sta hitro našla okence s čuječo rdečelaso damo. Ko je rekel Jeanne-i:

— Ali veš, da ti zavidam: čez dva tedna boš gotovo v Moskvi.

Jeanne ga je pa krčevito prijala za roko.

Isti hip sta zaslišala poleg sebe neko dihanje.

Bila sta ob okencu, kjer je rdečelasa dama sedela na svojem mestu. Ko sta jo ogovorila, je pogledala na stensko uro in rekla:

— Čeprav že odhajate, morate plačati za vso noč, ker je že pet ura in ne bo nikogar več. Vi ste pa tukaj že od desetih.

Bila sta vesela, da je na stopnicah mračno in da ju rdečelasa dama ne vidi. Obrnila sta se proti izhodu. Tedaj se je pa Andrej zadel ob neko žensko, ki je vzkliknila. Andrej se je oprostil in prižgal vžigalico. Iz roke mu je sinila plaha svetloba.

Vžigalica ne more dolgo goreti, gotovo ne več ko eno minuto. Andrej je videl samo žensko in vrata, ki jih je hotel najti. Jeanne se je pa še drugam ozrla in to ni bilo prav. Kaj se ji je bilo treba ozirati? Pri okencu je stal človek. Ko ga je Jeanne zagledala, se je vsa stresla. Človek jo je tudi spoznal in slišal je gospodinjinje besede: »Vi ste pa tukaj že od desetih.« Bil je to človek, ki je Jeanne-i ukradel sličico in listek in ki jo je očividno zasledoval.

Človek, ki mu pa srečanje vidno tudi ni ugajalo, je naglo pokril svoj obraz z rokami. Kako nespametno! Če tudi bi Jeanne

ne spoznala njegovega obraza, bi spoznala njegove roke. Ali je mogoče pozabiti te roke, če je kdo le enkrat samkrat videl?

Ko sta prišla na ulico, je Andrej opazil Jeanne-in nemir.

— Kaj ti je, Jeanne?

Jeanne pa ni takoj odgovorila, ampak se je ozrla nazaj: ne, nihče jima ne sledi. Takrat se je šele malo pomirila in rekla:

— Nič, prav nič. Samo nekega človeka sem videla s strašno zoprnim obrazom, pravzaprav ne z obrazom, ampak z rokami.

Andrej se je ji ljubeznivo nasmehnil:

— Ti si nervozna. Le mirna bodi! Mene poglej! Ali pomniš...? No, nasmej se!

Jeanne je pogledala in se na vse spomnila ter nasmehnila. Nič več ni mislila na zoprne roke.

Šla sta po ulici in bila vesela svežega jutra. Lepo in prijetno je hoditi po mestu prej, ko vsi drugi. Pariz je ves nekako drugačen, ko pa podnevi. Čisto drug Pariz je to. Trgovine so zaprte, hiše pa resne, stroge in mirne. Brez izločb so, kakor umite, še nezamazane primadone, ki se v jutranjih haljah igrajo s svojo dečadjo. Vse hiše so se v svoji preprosti, jutranji, neprisiljeni obleki.

(Dalje prihodnjič.)

VINOCET

tovarna vinskega kisa, d. z o. z., Ljubljana

nudi

naifinejši in najokusnejši namizni kis iz vinskega kisa.

Zahlovajte ponudbo. — Telefon št. 2389.

Tehnično in higijenično najmoderneje urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadst.

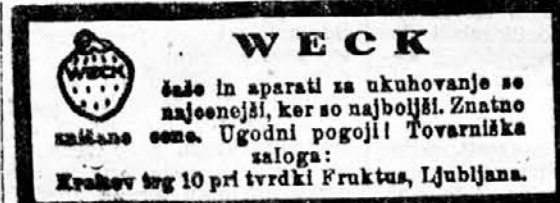

Gospodična

vešča vseh pisarniških del išče službe. Gre tudi eden do dva meseca brezplačno. Cenjene ponudbe prosi na upravo lista pod »Mar-ljiva«.

Drva - čebin

Wolfova 1/II. - Telef. 2056

Stanovanje

obstoječe iz kuhinje in ene do dveh sob išče mirno stanovanje v bližini Krležniške cerkve ozir. Tržaške ceste. Cenj. ponudbe se prosi na upravo lista pod »Stanovanje«.

»Germisan«

najboljše sredstvo za lučenje semen. — 18 razstopine zadostuje za zavarovanje proti sneti bilnih boleznih. — Dr. A. Jenčič, Maribor, Kopitarjeva 6.

MALI OGLASI.

Za vsako besedo se plača 50 par. Za debelo tiskano pa Din 1.—.

Korespondenco,

trgovsko in privatno, tujih jezikov (angleški, francoski, nemški, italijanski itd.) prevzame na dom. — Cenj. naslove na upravo »Nar. Dnevnik« pod »Korespondenca«.

Dve lepi,

veliki, mahalasti palmi, primerni za okrasitev grobnic, ceno na prodaj. Naslov v upravi lista.

TISKARNA MERKUR LJUBLJANA

TRG.-IND. D. D.

Se priporoča za tisk vseh trgovskih, obrtnih, industrijskih in uradnih tiskovin. * Tiska časopise, knjige, brošure, cenike, tabele, vabila, letake, posetnice itd. * LASTNA KNJIGOVESNICA. * TELEFON. ŠT. 2552.

Izdajatelj: Aleksander Zelesnikar. — Urejuje: Vladimir Svetek. — Za tiskarno »Merkur« odgovoren: Andrej Sever. Vsi v Ljubljani.